

COVID-19 SÜRECİNDE GEÇİCİ VE ULUSLARARASI KORUMA ALTINDAKİ ÇOCUKLARIN UZAKTAN EĞİTİME ERİŞİMİ DURUM ANALİZİ - 2

COVID-19 VE UZAKTAN EĞİTİME İLİŞKİN ARKA PLAN BİLGİSİ

Aralık ayında Çin'in Hubei bölgesinin başkenti olan Vuhan'da ortaya çıkan COVID-19 salgını kısa sürede tüm dünyaya yayıldı ve 11 Mart tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) virüsü Pandemi ilan etti. Türkiye'de ise ilk vaka, DSÖ'nün Pandemi ilanı ile aynı gün olan 11 Mart tarihinde tespit edildi ve alınan önlemler kapsamında 16 Mart itibarıyla ilkokul, ortaokul ve liseler için 1 hafta, üniversiteler için ise 3 hafta zorunlu tatil ilan edildi. Ardından pandeminin sonlanma süreci öngörülemediği için tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de çocukların eğitim devamlılıklarına yönelik çözümler arandı. İlkokul, ortaokul ve lise öğrencileri için 23 Mart'ta Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ve TRT aracılığı ile uzaktan eğitimin devam edeceği duyuruldu. Salgının seyrine göre Türkiye, belirli sınıflar için eğitimin yüz yüze gerçekleşmesi için adımlar atsa da bu katılım ailelerin inisiyatifine bırakıldı ve 2021 yılında da eğitim çoğunlukla uzaktan devam etti.

Uzaktan Eğitim Nedir?

Uzaktan eğitim; kaynak ile alıcının öğrenme – öğretme süreçlerinin büyük bir bölümünde birbirlerinden ayrı (uzak) ortamlarda bulunduğu alıcılara öğretim yaşı, amaçları, zamanı, yeri ve yöntemi vb. açılardan “bireysellik”, “esneklik” ve “bağımsızlık” olanağı tanıyan, öğrenme – öğretme süreçlerinde; yazılı ve basılı materyaller, işitsel araçlar, teknolojiler, yüz yüze eğitim gibi materyal, araç ve teknolojiler kullanıldığı, kaynak ile alıcılar arasındaki iletişim ve etkileşimin ise etkileşimli tümleşik teknolojilerle sağlandığı planlı sistematik bir eğitim teknolojisi uygulamasıdır(Uşun, 2006).

Ülkemizde uzaktan eğitimin arka planına bakıldığında ise 1860'larda halkın eğitilmesi amacıyla açık derslerin gazete aracılığıyla verilmesi fikri ve uygulaması ile doğmuş günümüzde ise başta Milli Eğitim Bakanlığı EBA olmak üzere birçok eğitim kurumu tarafından farklı platformlar aracılığıyla sürdürüldüğü görülmektedir.

Uzaktan eğitimin uygulandığı EBA, yalnız Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı çocukların değil, krize bağlı olarak ülkelerindeki savaş, çatışma ve ayrımcılığa maruz kalarak eğitime devam edemeyen ya da eğitim süreci sekteye uğrayarak ülkemize gelen geçici koruma ve uluslararası koruma altındaki çocukların da eğitimlerini sürdürmeleri için gereken bir platform olarak kullanılmıştır ve bu çalışma ile geçici koruma ve uluslararası koruma altındaki çocukların eğitime uzaktan eğitime devamlılığına ilişkin durum bilgisi örneklem kapsamında analiz edilerek değerlendirilmiştir.

COVID-19 SÜRECİNDE ULUSLARARASI VE GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ ÇOCUKLARIN UZAKTAN EĞİTİME ERİŞİMİ

Nisan 2020'de, uzaktan eğitime erişimin önündeki engelleri daha doğru şekilde belirlemek için COVID-19 öncesi dönemde okula düzenli olarak devam eden çocuklar üzerinde araştırma yapılması planlanmış ve “Yabancılar Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı Programı (ŞEY)” listeleri üzerinden 385 çocuğa ulaşılarak uzaktan eğitime erişime dair durumları araştırılmıştır. Bu çalışmanın bir sonucu olarak ailelerin ve çocukların %84'ünün uzaktan eğitimden haberdar olduğu ancak yalnızca %51'inin uzaktan eğitime devam edebildiği sonucuna ulaşılmıştır. Uzaktan eğitime erişemeyen çocukların %46'sı uzaktan eğitime erişime dair bilgi sahibi olmadıkları için eğitime devam etmediklerini belirtmiş, %32'si de bu bilgiye sahip olsalar da teknik eksiklikler nedeniyle uzaktan eğitime devam edemedikleri gözlemlenmiştir.

2021 yılı Nisan ayında ise, **aynı çocuklar** yeniden aranarak eğitime erişim durumlarına dair sorular yönlendirilmiştir. Bu uzun süreli çalışma, uluslararası ve geçici koruma altındaki çocukların uzaktan eğitime erişimine dair önemli bulgular sunmaktadır.

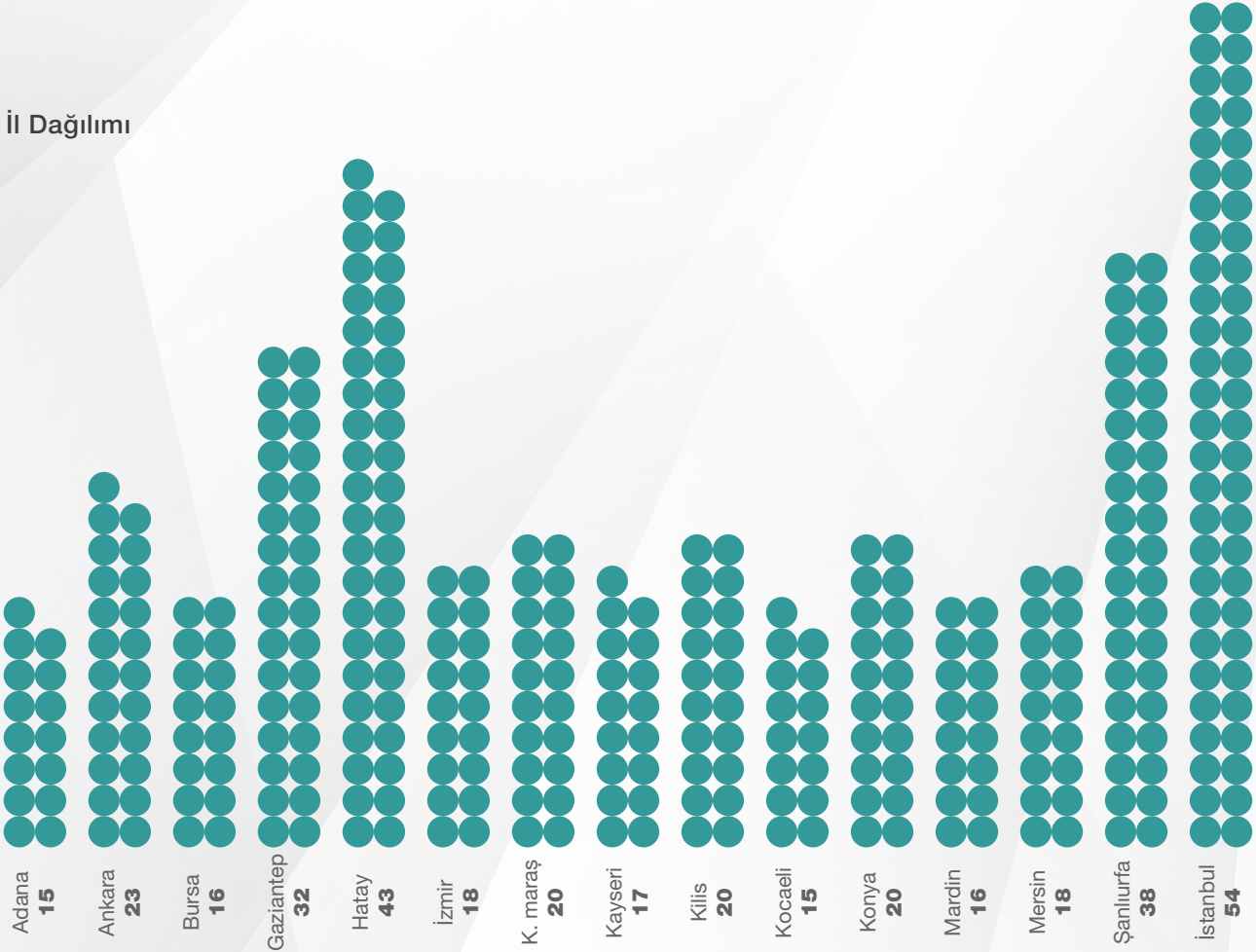
Amaç ve Örneklem

Bu çalışma ile pandemi tedbirleri kapsamında yapılan uzaktan eğitim uygulamalarının geçici koruma ve uluslararası koruma statüsündeki çocuklar açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. COVID-19 önlemleri kapsamında uzaktan eğitime geçileceğinin ilanı ile birlikte Nisan 2020'de gerçekleştirdiğimiz uluslararası ve geçici koruma altındaki çocukların uzaktan eğitime erişimi durum analizi çalışması 385 çocuk ile gerçekleştirilmiştir.

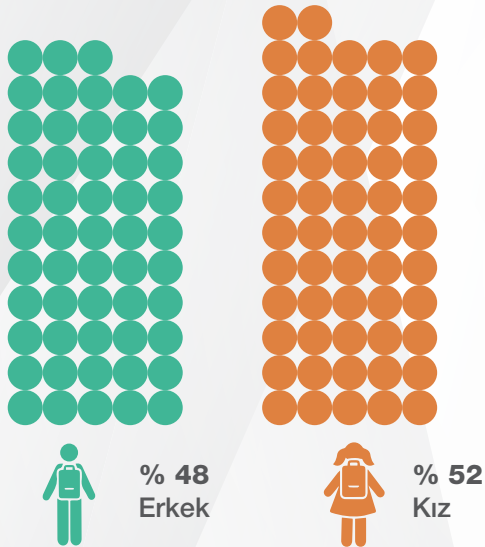
Aynı çocuklar Mayıs 2021’de yeniden aranmıştır ve 20 çocuca telefon değişikliği, aramalara cevap vermeme vb. nedenlerle ulaşılamadığı için bu örneklem 365 çocuk üzerinden sunulmaktadır.

Bu örneklem oluşturulurken, aynı zamanda geçen yıl uzaktan eğitime devam edenler ve etmeyenler için ayrı sorular sorularak durum analizi yapılmaya çalışılmıştır. Ulaşılan 365 çocuktan 268’inin 2020 yılında uzaktan eğitime erişebildiğini, 97’sinin ise erişemediği tespit edilmiştir.

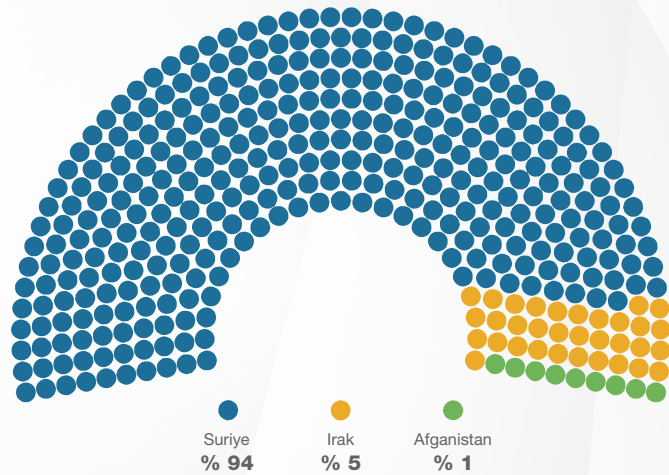
İl Dağılımı

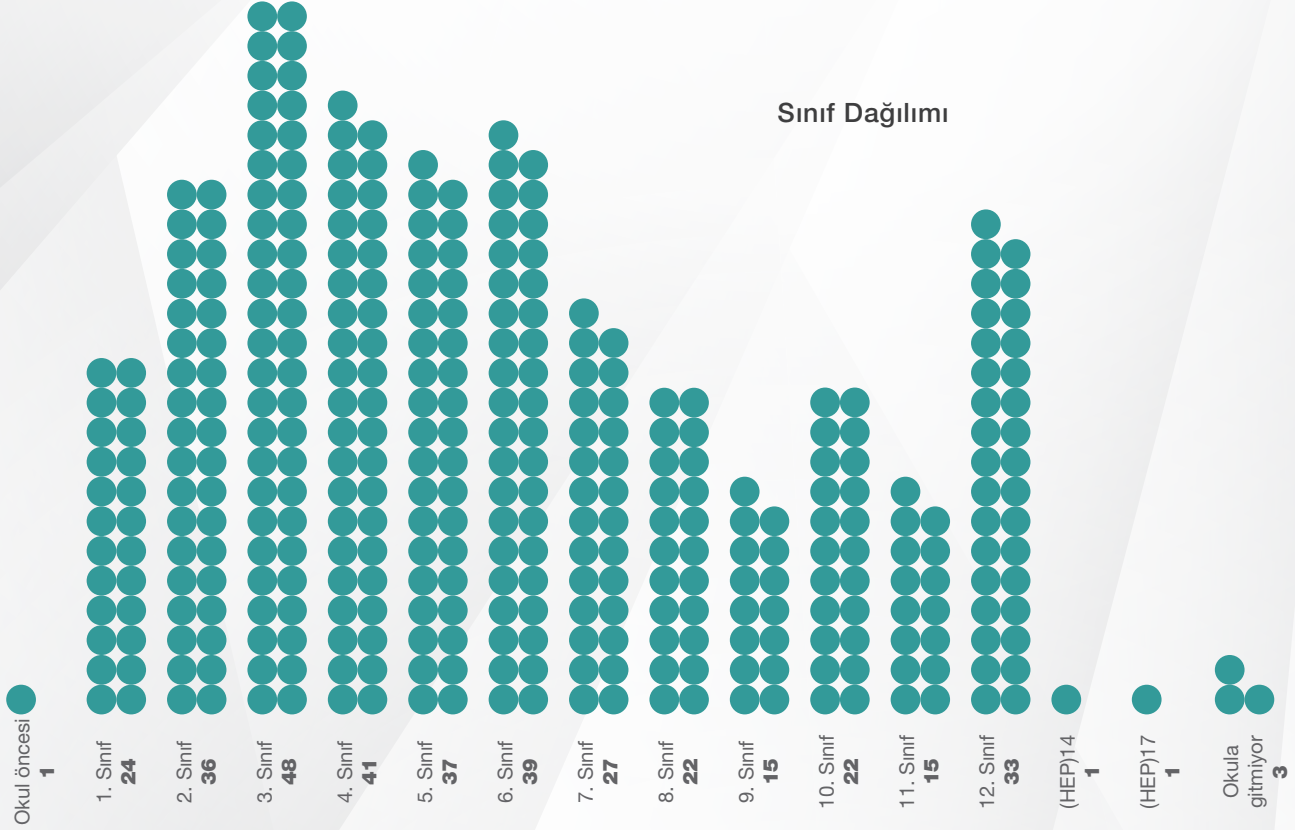
Cinsiyet Dağılımı

Uyruk Dağılımı

Geçtiğimiz yıl yapılan analiz ile karşılaştırıldığında yoğunluklu olarak Gaziantep ilinde olmak üzere Adana, Mersin ve Bursa illerindeki uzaktan eğitime devamlılık sağlayan çocukların numaralarının kullanılmaması ve telefona ulaşılamama (telefon hattının başkası tarafından kullanılması, fatura ödenmediği için hatların kapanması vb. gibi yaygın nedenlerden kaynaklı) sebeplerine bağlı olarak bazı çocuklar analiz çalışmasına dâhil edilememiştir. Yani sıra bazı çocukların il değişikliği yaptığı aramalar sonucunda öğrenilmiştir.

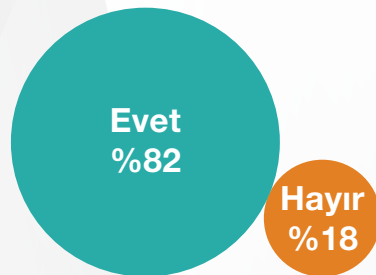

Geçen sene uzaktan eğitime devam eden çocukların takip ettikleri sınıf durumlarına bakıldığında ilkökul ve ortaokul düzeylerindeki çocukların 2021 yılında bir sonraki sınıfa devam edemediği görülmüştür. Çocuklar arasında 2. Sınıftan 3. Sınıfa geçmesi gereken 3 çocuk, 3.sınıftan 4. Sınıfa geçmesi gereken 7 çocuk sınıf tekrarı yapmıştır. **Analize bakıldığında en çok sınıf tekrarının 9 çocuğun sınıf tekrarı yaptığı 5. ve 6. Sınıflar arasındaki sınıf geçişlerinde olduğu görülmektedir.** Pandeminin ilk yılında ilkökoldan ortaokula geçiş yapan çocukların sınıf tekrar oranının diğer gruplara oranla yüksek olduğu anlaşılmıştır. Ortaokula geçen çocukların uzaktan eğitimde öğretmen ve sınıf arkadaşları ile fiziki ortamı paylaşamaması, çocuk ve velilerin çoğunun okul idaresi ile iletişimlerinin olmaması çocukların okulları ile bağ kurmasını zorlaştırmıştır. Pandeminin beraberinde getirdiği uzaktan eğitime erişim sorunlarından olan dil engeli, uzun süre fiziki olarak okulda bulunamama ve öğrenmenin güçleşmesine bağlı olarak çocuklar arasında 2 çocuğun Hızlandırılmış Eğitim Programı'na dahil olduğu görülmektedir.

GEÇEN YIL UZAKTAN EĞİTİME ERİŞEBİLEN ÇOCUKLARIN BU YILKI DURUMU

Geçen yıl uzaktan eğitime erişebilen çocukların bu yılki durumuna bakıldığında devam durumunda bir azalma olduğu ortaya çıkmaktadır.

Uzaktan Eğitime Devamlılık

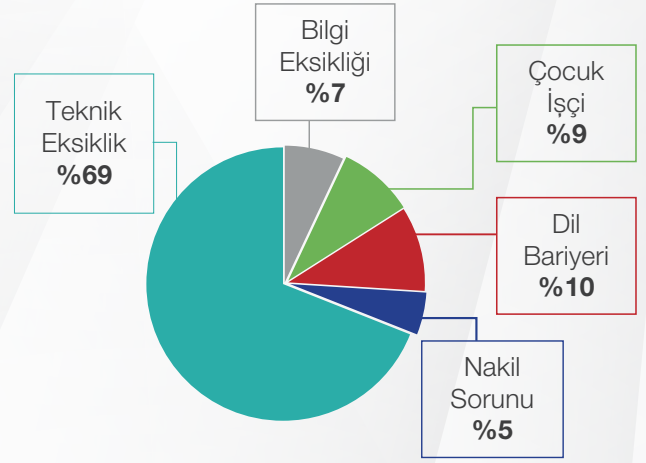
Uzaktan Eğitimi Bırakma Dönemi

Geçtiğimiz sene yapılan taramalarda uzaktan eğitime erişebilen çocukların verilerine bu sene bakıldığında bir kısmının eğitime erişemediği tespit edilmiştir (bkz. Grafik: Çocuğunuz uzaktan eğitime devam ediyor mu?). Eğitime erişemeyen çocukların yüksek oranda Aralık-Ocak-Şubat ve Haziran-Temmuz-Ağustos ayları aralıklarında bir **başka deyişle okulların kapanma ve ara tatil dönemlerine yakın zaman aralıklarında** devamlılıklarının azaldığı ve/veya uzaktan eğitime erişim sağlayamadıkları görülmektedir.

Geçtiğimiz yıl yoğunluklu olarak bilgi eksikliğinden ve teknik eksikliklerden kaynaklı olarak uzaktan eğitime erişim sağlanamadığını öğrenmiştik. Bu yıla baktığımızda ise yalnızca bilgi eksikliği kaynaklı olarak erişim sorunu yaşayan çocukların eğitime büyük oranda dâhil olduğu ancak okula hala devam edemeyen çocuklar olduğu da görülmektedir. Uzaktan eğitime devam edemeyen bu çocukların %69'u internet ve elektronik cihaz gibi teknik materyal eksikliği nedeniyle devam edememiştir. Teknik eksikliğe bağlı olarak uzaktan eğitime erişememe sorununu %10'luk oranla dil bariyeri, %9'luk oranla çocuk işçiliği, %7 oranla bilgi eksikliği ve %5 oranla çocukların okul değişikliğine bağlı nakil sorunu takip etmektedir.

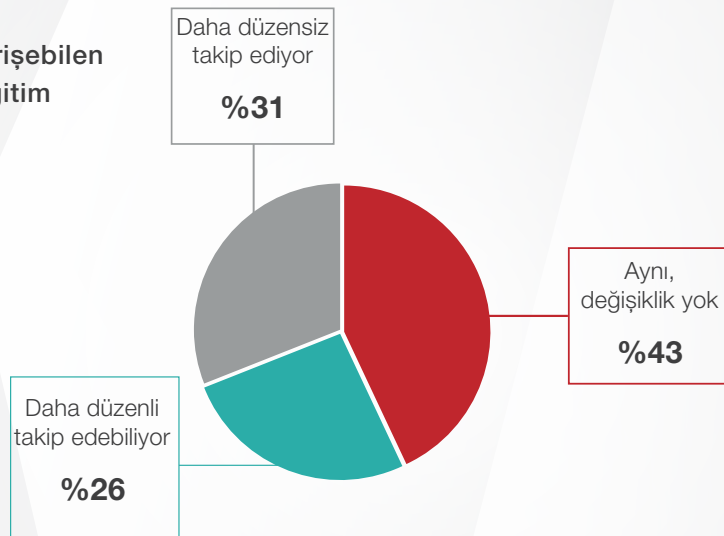
Uzaktan Eğitime Erişememe Nedenleri

DERS TAKİBİ

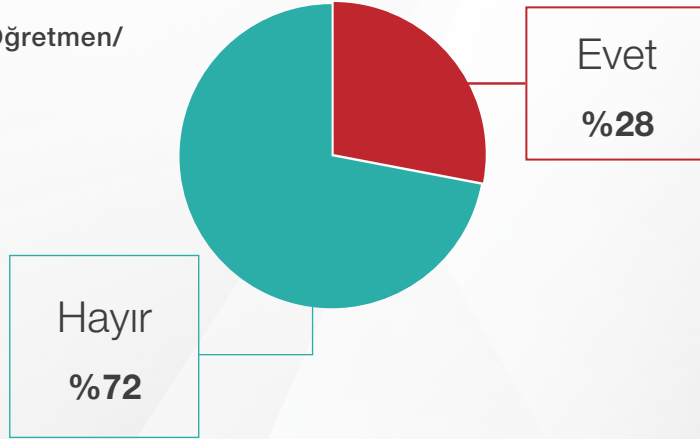
Geçen sene uzaktan eğitime devamlılık sağlayan çocukların ders takibi durumuna bakıldığında bu sene de derslerini takip eden çocukların %31'inin dersleri geçen seneye göre daha düzensiz takip ettiği görülmektedir. Uzaktan eğitime devamlılık göstermeyen çocukların ebeveynleri ile devamsızlıklarının alt nedenlerinin anlaşılması amacıyla görüşüldüğünde genel olarak, çocukların cihaz ve online bağlantılarının olmaması veya evdeki çocuk sayısı için yetersiz olması, Türkçe konuşma ve anlamada zorlanmaları, kaynak kitap eksikliği ve ek derslere ihtiyaç duymaları uzaktan derslere katılımlarını engellemektedir.

Geçen Yıl Uzaktan Eğitime Erişebilen Çocukların Bu Yıl Uzaktan Eğitim Ders Takibi

Çocukların derslerini düzensiz takip etmeleri ve eğitime devamlılık konusundaki okul idarelerinin çocukları takip etmesi kapsamında ailelere yöneltilen sorulara bakıldığında uzaktan eğitime katılımı düzenli olmayan çocukların durum takibinin öğretmen ve okul idaresi tarafından büyük oranda yapılmadığı/ihtmal edildiği **Okulu Bırakma Sürecinde Öğretmen/ Okul İdaresi Takibi** grafiği üzerindeki verilerden anlaşılmaktadır. Bu noktada çocuğun uzaktan eğitime erişim sorununun aile-çocuk-okul arasındaki dil engeline bağlı zorluklar, ekonomik yetersizlikler nedeniyle telefon hatlarının kapatılması ve buna bağlı hat değişikliği nedeniyle iletişimin sağlanamaması gibi alt nedenlerle ortaya çıktığı söylenebilir.

Okulu Bırakma Sürecinde Öğretmen/ Okul İdaresi Takibi

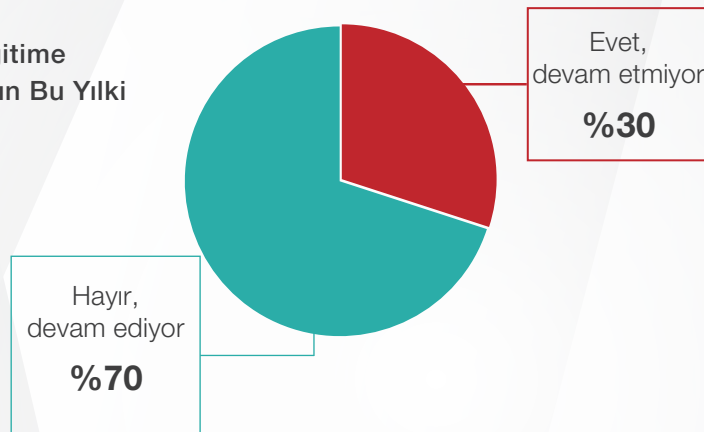

GEÇEN YIL UZAKTAN EĞİTİME ERİŞEMEYEN ÇOCUKLARIN BU YILKI DURUMU

Geçtiğimiz yıl yoğunluklu olarak bilgi eksikliğinden ve teknik eksikliklerden kaynaklı olarak uzaktan eğitime erişim sağlanamadığını öğrenmiştik. Bu yıla baktığımızda ise yalnız bilgi eksikliği kaynaklı erişim sorunu yaşayan çocukların bu sene eğitime büyük oranda dahil olduğu görülmektedir. Fakat yapılan çalışma sonucunda uzaktan eğitime hala devam edemeyen çocuklar olduğu anlaşılmaktadır.

Geçen sene yapılan araştırmada çocukların %34 ü uzaktan eğitime dahil olamıyorken örneklemin bu kısmında yer alan çocuklar ile bu sene yapılan görüşmelerde çocukların uzaktan eğitime %70 oranında katılım sağladığı görülmektedir. Derslere katılım sağlayan çocukların koşullarına dair bilgilere bakıldığında yalnız 1 çocuğun okul tarafından sağlanan tablet desteği ile uzaktan eğitime dahil olabildiği görülmekteyken bu çocukların büyük oranda uzaktan eğitime dahil olmasında aileler tarafından internet, tablet ve telefon materyallerinin edinilmesinin etkili olduğu görülmektedir.

Geçen Yıl Uzaktan Eğitime Erişemeyen Çocukların Bu Yılkı Durumu

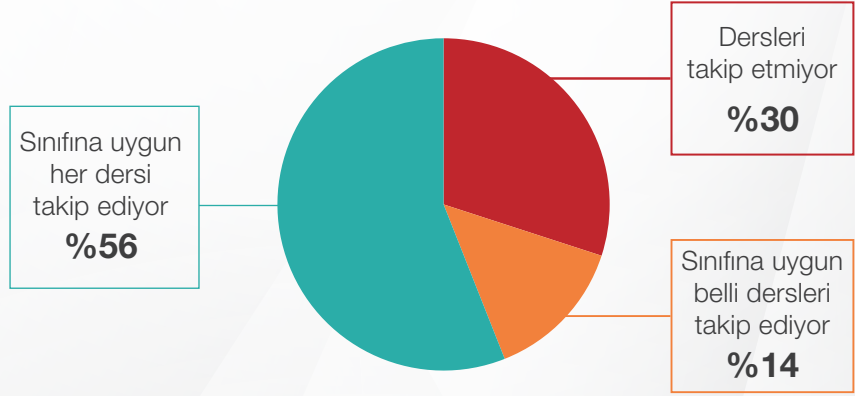

Bu bağlamda bakıldığında pandemi sürecinde artan derin yoksullukla birlikte artan temel ihtiyaç kalemlerine **"internet erişimi"** eğitime devamlılık açısından zaruri bir ihtiyaç olarak eklenmiş, sosyoekonomik zorluklara rağmen aileler çocukların eğitime devamlılığını desteklemenin yollarını zorlayıcı da olsa sağlamaya çalışmıştır.

Bu sene eğitime devam etmeyen çocukların eğitimlerine devam etmeme nedenlerine bakıldığında ise Arapça öğrenimine yöneldikleri, hane içinde bakım verenlerine destek oldukları ve oranı az da olsa çocuk işçi olarak çalışmaya başladığı görülmektedir. Bunların yanı sıra eğitime erişim konusunda istekli fakat internet eksikliğine bağlı olarak düzenli ders takibi yapamayan çocuklardan bazıları ile öğretmenlerinin desteği ile ailelere whatsapp üzerinden iletilen ödevleri yaparak dersleri takip etmeye çabalamışlardır.

Ders takibi açısından uzaktan eğitime geçen sene erişemeyen çocukların, bu sene yapılan tarama sonucunda eğitime erişim sağladığını öğrendiğimiz çocukların verilerine bakıldığında bu sene ders takibi sağlayan çocuklardan %56 sınıfına uygun her dersi takip ettiği görülmektedir. Çocukların devamlılığı sağlamlasında en büyük etken ailelerin pandemi sürecinde teknik materyalleri edinmeleri olmuştur.

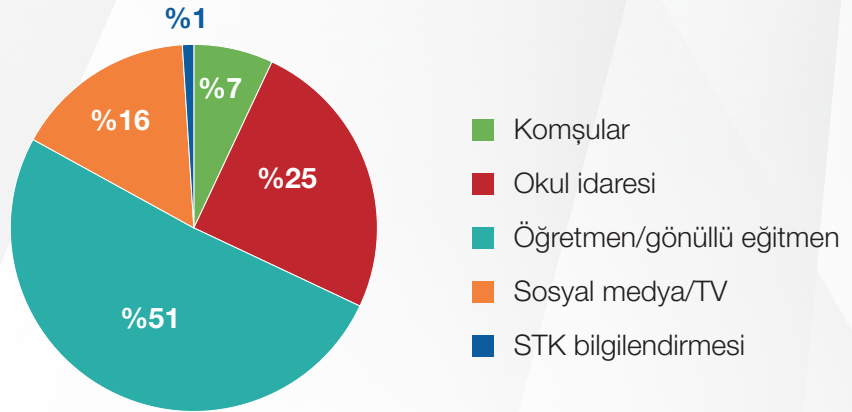
Geçen Yıl Uzaktan Eğitime Erişemeyen Çocukların Bu Yılkı Ders Takibi

Çocukların ve ailelerin okullara ilişkin okulun açılması, sınav dönemleri, uzaktan eğitim bilgi güncellemelerine dair bilgileri en çok gönüllü öğretmen ve öğretmenlerden edindikleri görülmektedir. Eğitime ilişkin bu bilgi kaynaklarını okul idaresi %25'lik yüzde ile takip etmekte; bireylerin kalan çoğunluğu ise sosyal medya aracılığı ile eğitime ilişkin güncel durum bilgileri edinmişlerdir.

Uzaktan eğitime devam eden çocukların uzaktan eğitime erişime ilişkin diğer verilerine bakıldığında ise çocukların bir süre uzaktan eğitime ilişkin bilgilerinin olmaması fakat sonradan bu bilgiye erişmeleri, okullarda oluşturulan EBA sınıflarından faydalanma, okuldaki öğretmenlerinin çocuklara ulaşması, yüz yüze eğitime devam ederken yaşanan zorlukların uzaktan eğitimde sorunun olmaması ve sağlık sorunları nedeniyle önceki yıl okula devam edemezken bu yıl okula sağlık sorunlarının ortadan kalkmasına bağlı olarak devam etmeleri diğer nedenleri oluşturmaktadır.

Uzaktan Eğitime İlişkin Bilgi Kaynakları

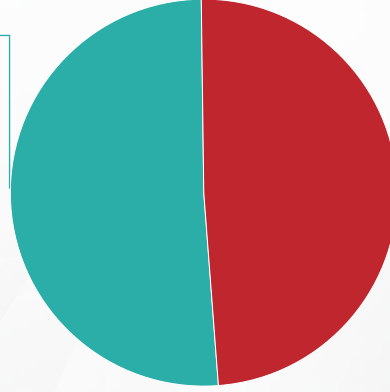

Uzaktan eğitim etkinlikleri değerlendirilecek olursa, öğrencilerin yazılı materyalleri daha fazla kullandıkları, canlı derslere katılım ile derslere ilişkin videoları izleme oranlarının düşük olduğu yapılan kapsamlı araştırmalarda görülmektedir (Can, 2020). Bu göz önünde bulundurulduğunda ülkemizdeki göçmen çocukların eğitime erişimlerinin önündeki engeller dil engeli faktörü başta olmak üzere düzenli işlerde çalışamayan bakım verenleri

olması gibi nedenlerle erişilmesi güç bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukların eğitime devamlılığını yüz yüze eğitim döneminde de oransal olarak düşük yüzdelerle görmekte iken uzaktan eğitime devam döneminde de düşük oranlarla görmek belirtilen nedenlerle açıklanabilmektedir.

**Uzaktan Eğitime Erişemeyen
Çocukların Bu Yıl Uzaktan
Eğitime Devam Etmesini Sağlayan
Faktörler**

İnternet,
tablet akıllı
telefon vb.
%51

Diğer
%49

SONUÇ YERİNE

Bu araştırma ile pandemi öncesi örgün eğitime düzenli katılım gösteren göçmen çocukların uzaktan erişim uygulamalarına adaptasyonunun iki yıllık süreci incelenmiştir. Yüz yüze eğitimde okula düzenli devam eden bu çalışmada yer alan çocukların 2 yıllık değerlendirmesi göz önünde bulundurulduğunda göçmen çocukların ne denli risk altında olduğu; hali hazırda mevcut yoksulluk, dil engeli, akrantar arası ilişkilere bağlı pek çok farklı risk mevcut iken pandemi çocukları ikincil bir risk faktörü ile baş etme gerekliliği ile karşılaştırmıştır.

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki pandemi süresi boyunca çocukların eğitim devamlılığına ilişkin sadece materyal eksikliği değil okulda bulunma haline ve sosyalleşme saatlerinin olmamasına bağlı olarak çocukların eğitim farkındalığı etkilenmiş, çocuklarda eğitime ilişkin motivasyonel olarak bir düşüş görülmüştür. Aileler ve öğretmenlere bu motivasyonun geri kazanımında önemli rol düşmektedir. Bu bağlamda da öğretmen, öğrenci ve velilerin psikososyal desteğe erişebilmeleri bu sürecin en kritik adımı olacaktır. Bunun için, MEB'in geliştirildiğini paylaştığı psikososyal destek kitine erişimin yanı sıra uzmanlara erişim olanağı da sağlanması sürecin daha sağlıklı ilerlemesine yardımcı olacaktır (ERG, 2020) .

Pandemi ile pekişen derin yoksulluğun yanı sıra okula uyumlu birlikte sosyal uyumun sağlanması daha belirgin biçimde güçleşmiştir. Bu çalışmada ortaya çıkan bir diğer sonuç ise çocukların uzaktan eğitime erişim sağlamlarının en temelde bir hak olduğu göz önünde bulundurulduğunda pandemi sürecinde internet ve cihaz erişiminin temel bir ihtiyaç olarak değerlendirilmesi sonucudur.

KAYNAKÇA

Can, E . (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye'de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 6 (2), 11-53.

Ergün, M. ve Arık, B. M. (2020). Eğitim izleme raporu 2020: Öğrenciler ve eğitime erişim. Eğitim Reformu Girişimi. <https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2020-ogrenciler-veegitime-erisim/>

Uşun, S. (2006). Uzaktan Eğitim. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Türkiye'de ilk koronavirüs vakası tespit edildi, (11 Mart 2020), TRT Haber

Milli Eğitim Bakanlığı ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu iş birliğiyle açılan ilkokul, ortaokul ve lise derslerinin uzaktan işlendiği TRT EBA TV yayınlarına başladı, (23 Mart 2020) NTV

Milli Eğitim Bakanlığından uzaktan eğitim kararı, (12 Nisan 2020), TRT Haber